بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

İSLAM KAHRAMANLARI

SERİ 15

HZ. UKBE B. NÂFİ‘

Kur’an, Sahih Hadisler ve Tarih Kitaplarına Göre Kuzey Afrika Fâtihi ve Kayrevan’ın Kurucusu

۞إِنَّ ٱللَّهَ ٱشۡتَرَىٰ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ أَنفُسَهُمۡ وَأَمۡوَٰلَهُم بِأَنَّ لَهُمُ ٱلۡجَنَّةَۚ يُقَٰتِلُونَ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَيَقۡتُلُونَ وَيُقۡتَلُونَۖ وَعۡدًا عَلَيۡهِ حَقًّا فِي ٱلتَّوۡرَىٰةِ وَٱلۡإِنجِيلِ وَٱلۡقُرۡءَانِۚ وَمَنۡ أَوۡفَىٰ بِعَهۡدِهِۦ مِنَ ٱللَّهِۚ فَٱسۡتَبۡشِرُواْ بِبَيۡعِكُمُ ٱلَّذِي بَايَعۡتُم بِهِۦۚ وَذَٰلِكَ هُوَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡعَظِيمُ ١١١

“Allah şüphesiz, Allah yolunda savaşıp, öldüren ve öldürülen müminlerin canlarını ve mallarını Tevrat, İncil ve Kuran'da söz verilmiş bir hak olarak cennete karşılık satın almıştır. Verdiği sözü Allah'tan daha çok tutan kim vardır? Öyleyse, yaptığınız alışverişe sevinin; bu büyük başarıdır”

Tevbe Sûresi 9:111

HJ CHE ALİM HJ CHE HARON

quranscience.my | facebook.com/QuranScienceMY

Ücretsiz dijital sürümü okumak için okutun: quranscience.my

© 2026 M / 1448 H quranscience.my — ücretsiz kitap. Satılamaz.

TEŞEKKÜR

Müminlerden canlarını ve mallarını cennet karşılığında satın alan Allah’a hamd olsun. Efendimiz Peygamberimiz Muhammed’e ﷺ, onun âline ve ashabına ve onlara güzellikle tâbi olan tâbiîne — bunların arasında Kuzey Afrika fâtihi Ukbe b. Nâfi‘e رضى الله عنه — salât ve selâm olsun.

Bu kitap özellikle sevgili eşime ithaf edilmiştir,

ZAHARAH MOHD LATİF;

sevgili çocuklarıma,

MUHAMMAD HAFİZ, NOOR HAZWANİ, ABDUL HAKİM, NOOR HİDAYAH, NOR AQİLA ve **NOR ATİQAH**;

ve damatlarımla gelinlerime,

FAZİLAH, MALEK, HANİN, FAİRİZAL ve **FİRWAN**.

İslam Kahramanları’nın bu on beşinci kitabı, Ukbe b. Nâfi‘in رضى الله عنه hayatını anlatır: Mısır’da ve Berka’da Amr b. Âs ile birlikte savaşan, Kayrevan şehrini kuran, İslam’ı Atlas Okyanusu kıyılarına kadar ulaştıran ve Tehûze’de şehit düşen komutan. Kıssası, kaynakları hakkında dürüstlükle anlatılmıştır. Allah bu ilmi faydalı ilimlerden — ‘ilmun yuntefe‘u bih — eylesin.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BU E-KİTABIN KAPAĞI HAKKINDA

Bu e-kitabın kapağında hiçbir insan veya hayvan tasviri yoktur. Kapakta gün batımında Fas'ın ***Atlas Okyanusu kıyısı***, kıyıya vuran büyük dalgalar ve uçsuz bucaksız okyanus görülür.

Ön planda, su kenarında ***kuma saplanmış bir mızrak*** ve ona dayanmış ***bir kalkan*** durur. Bu, Ukbe b. Nâfi'in en batıya ulaştığı ve denizin ötesinde kara olsaydı Allah yolunda cihad için onu geçeceğine dair dua ettiği anı simgeler.

Uzakta ***Atlas dağları*** ve Kuzey Afrika üslubunda ***kare bir minare*** görülür — Ukbe'nin kurduğu Kayrevan Ulu Camii'ni hatırlatır.

Alttaki ***koyu mavi şerit***, ***ince altın çizgilerle*** çerçevelenmiştir ve yazarın adı burada yer alır — tüm İslam Kahramanları kapakları uyumlu olsun diye Seri 1–14 kapaklarında olduğu gibi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İÇİNDEKİLER

HZ. UKBE B. NÂFİ‘ 5
1. UKBE B. NÂFİ‘ KİMDİR? 6
2. SAHÂBÎ Mİ, TÂBİÎ Mİ? 7
3. MISIR’DA VE BERKA’DA AMR B. ÂS İLE BİRLİKTE 8
4. SINIRDA GEÇEN YILLAR 9
5. İFRÎKIYE VALİSİ 10
6. KAYREVAN ŞEHRİNİN KURULUŞU 11
7. KAYREVAN ULU CAMİİ 12
8. BERBERÎLERE DAVET 13
9. AZLEDİLİP YENİDEN GÖREVE GETİRİLMESİ 14
10. ATLAS OKYANUSU’NA VARIŞ 15
11. “GARP EHLİ” VE HAK 16
12. KÜSEYLE VE YUMUŞAKLIĞIN ÖNEMİ 17
13. TEHÛZE’DE ŞEHADET 18
14. UKBE’NİN MİRASI: KUZEY AFRİKA’DA İSLAM 20
15. UKBE’NİN AHLAKI VE VASIFLARI 21
16. UKBE KISSALARININ KAYNAKLARI 22
17. UKBE KISSASINDAKİ ŞAHSİYETLER VE YERLER 23
18. UKBE’NİN HAYATININ KRONOLOJİSİ 24
19. UKBE HAKKINDA SIKÇA SORULAN SORULAR 25
20. DERSLER VE SONUÇ 27
KAYNAKÇA 28
DESTEK VE BAĞIŞ 29

Renk rehberi: yeşil kutu = Kur’an ayeti; altın kutu = hadis; kahverengi kutu = siyer notu (siyer kitaplarının rivayeti); mavi tablo = karşılaştırma.

HZ. UKBE B. NÂFİ‘

Tarih kitaplarında anlatıldığına göre bir komutan Mağrib'in en batısında Atlas Okyanusu kıyısına ulaşınca atını dalgalara sürmüş ve şöyle dua etmiştir: ***"Allah'ım! Bu denizin ötesinde bir kara olduğunu bilseydim, senin yolunda cihad etmek için onu geçerdim."*** Bu komutan, Kuzey Afrika'nın fâtihi ve ***Kayrevan*** şehrinin kurucusu ***Ukbe b. Nâfi‘ el-Fihrî'dir*** رضى الله عنه.

Hicretten bir yıl önce Mekke'de doğdu, halifeler döneminde yetişti ve Mısır'da ve Berka'da Amr b. Âs ile birlikte savaştı. Hicrî 50 yılında Kayrevan'ı İfrîkıye'de (bugünkü Tunus) kalıcı bir İslam merkezi olarak kurdu. Nihayet hicrî 63 yılında bugünkü Cezayir topraklarında, Tehûze'de şehit düştü.

Bu e-kitap, ***İslam Kahramanları*** serisinin on beşincisidir. Ukbe'nin kıssası çoğunlukla hadis kitaplarından değil, Mağrib fetihlerinin tarihlerinden gelir. Bu sebeple her kıssanın kaynağı ve derecesi dürüstçe belirtilmiş, dersleri Kur'an'a ve sahih hadislere dayandırılmıştır.

Ukbe'nin kıssası yorulmak bilmeyen bir komutanın kıssasıdır: Libya çöllerinden Atlas dağlarına ve Atlas Okyanusu kıyılarına kadar, bugün yüz milyonlarca Müslüman'ın yaşadığı topraklara İslam'ı taşıdı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

UKBE B. NÂFİ‘ KİMDİR?

Tam adı, Kureyş’in kollarından Benî Fihr’den ***Ukbe b. Nâfi‘ b. Abdülkays el-Fihrî el-Kureşî’dir***. Hicretten yaklaşık bir yıl önce Mekke’de doğdu. Babası Nâfi‘ erken dönemde Müslüman olmuştu. Tarihî kaynaklar onu Amr b. Âs’ın yakın akrabası olarak anar (bkz. Seri 10).

Fâtihu İfrîkıye (Afrika fâtihi) diye anılır ve tarih kitaplarında duası makbul, salih bir kimse olarak bilinir. Bugünkü Cezayir’deki kabri, onun adını taşıyan ***Sîdî Ukbe*** kasabasındadır.

ADI VE LAKAPLARI

AD VEYA LAKAP	AÇIKLAMA
Ukbe b. Nâfi‘	Asıl adı
el-Fihrî el-Kureşî	Kureyş’in Benî Fihr kolundan
Fâtihu İfrîkıye	Kuzey Afrika fâtihi
Kayrevan’ın kurucusu	Hicrî 50 yılında kurduğu şehir
Sîdî Ukbe	Kabrinin bulunduğu Cezayir kasabası

ALINACAK DERSLER

İnsanın şerefi yalnızca doğduğu devirde değil, dini için yaptıklarındadır. Ukbe, Resûlullah’ın ﷺ devrinden sonra yetişti; ama onun davasını bilinen dünyanın sınırına kadar taşıdı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SAHÂBÎ Mİ, TÂBİÎ Mİ?

Âlimler, Ukbe’nin sahâbe arasında sayılıp sayılmayacağı konusunda ihtilaf etmiştir.

KAYNAK NOTU: RESÛLULLAH’IN ﷺ DEVRİNDE DOĞMAK

Ukbe, Resûlullah’ın ﷺ devrinde, hicretten yaklaşık bir yıl önce doğdu. Bu yüzden bazı yazarlar onu sahâbe arasında sayar. Ancak onun Resûlullah’tan ﷺ bir şey işittiğine veya rivayet ettiğine dair sahih bir haber yoktur. Tabakât yazarları şöyle der: “Sohbeti olduğu söylenir, fakat daha açık olan sohbetinin olmadığıdır.”

Sonuç: Resûlullah’ın ﷺ devrinde doğdu, fakat sohbeti sabit değildir; ilk dönem tâbiîlerinden sayılır. Bu e-kitapta رضي الله عنه ifadesi, âlimlerin âdeti üzere selef mücahitlerinden biri için bir rıza duası olarak kullanılmıştır.

KAYNAK:
İbn Abdilber, el-İstîâb; İbn Asâkir, Târîhu Medîneti Dımaşk; İbn Hacer, el-İsâbe; Zehebî, Siyeru a‘lâmi’n-nübelâ.

ALINACAK DERSLER

İlmî dürüstlük, hayranlık duyduğumuz şahsiyetler hakkında bile sabit olanla olmayanı ayırmamızı gerektirir.

MISIR’DA VE BERKA’DA AMR B. ÂS İLE BİRLİKTE

TARİHÎ NOT: BATIYA İLK ADIMLAR

Amr b. Âs Mısır’ı (20–21 H) ve ardından Libya’daki Berka’yı (22 H) fethettiğinde Ukbe b. Nâfi‘ onun ordusundaydı. Amr, Ukbe’yi güneyde Fizan’daki ***Zevîle***’ye kadar gönderdi ve halkı Müslümanlarla barış yaptı. Bundan sonra Ukbe uzun süre Berka ve çevresinde yaşadı; sınırı korudu ve Berberî kabileleri İslam’a davet etti.

Rivayetin derecesi: Mağrib fetihleri tarihlerinde sahih bir senet olmadan rivayet edilmiştir. Kıssa meşhurdur ve tarih olarak kabul edilir, ancak sahih bir hadis gibi delil olarak kullanılamaz.

KAYNAK:

İbn Abdülhakem, Fütûhu Mısr ve’l-Mağrib; Belâzürî, Fütûhu’l-büldân.

ALINACAK DERSLER

Büyük önderler genellikle büyük önderler tarafından yetiştirilir. Ukbe, kendisi komuta etmeden önce stratejiyi ve sabrı Amr b. Âs’tan öğrendi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SINIRDA GEÇEN YILLAR

Ukbe hayatının büyük kısmını Mekke ve Medine’den uzakta, sınır bölgelerinde, İslam topraklarını saldırılardan koruyarak geçirdi. Resûlullah ﷺ sınır nöbetinin (ribât) faziletini şöyle açıkladı:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 2892

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ، سَمِعَ أَبَا النَّضْرِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ ـ رضى الله عنه ـ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ " رِبَاطُ يَوْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا، وَمَوْضِعُ سَوْطِ أَحَدِكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا، وَالرَّوْحَةُ يَرُوحُهَا الْعَبْدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوِ الْغَدْوَةُ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا ".

TERCÜME:

Sehl b. Sa‘d es-Sâidî’nin rivayet ettiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***“Allah yolunda bir gün sınır nöbeti tutmak, dünyadan ve dünyadaki her şeyden hayırlıdır.*** Sizden birinin kamçısının cennetteki yeri dünyadan ve dünyadaki her şeyden hayırlıdır. Bir kulun Allah yolunda yaptığı bir akşam ya da bir sabah yürüyüşü dünyadan ve dünyadaki her şeyden hayırlıdır.”

SENED İmam Buhârî’nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Abdullah b. Münîr ← Ebü’n-Nadr Hâşim b. Kâsım ← Abdurrahman b. Abdullah b. Dînâr ← Ebû Hâzim Seleme b. Dînâr ← Sehl b. Sa‘d es-Sâidî رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü’l-Cihâd ve’s-Siyer, Allah Yolunda Bir Gün Ribâtın Fazileti Bâbı, Hadis No. 2892.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur’an’dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî’de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:2892

ALINACAK DERSLER

Bazı kahramanlar tek bir büyük savaşla, bazıları da uzak bir yerde yıllarca süren sabırla tanınır. Ukbe ikinci gruptandır.

İFRÎKIYE VALİSİ

TARİHÎ NOT: TEKRARLANAN BİR SORUN

Hicrî 50 yılında Halife Muâviye b. Ebû Süfyân, Ukbe'yi ***İfrîkıye***'nin (Tunus ve çevresi) başına tayin etti. Ukbe tekrarlanan bir sorunu fark etti: Müslüman ordusu geldiğinde bazı Berberî kabileleri Müslüman oluyor, ordu Mısır'a çekilince eski dinlerine dönüyorlardı. Ordusuna, İslam'ın bu topraklarda kalıcı olması için ordunun yerleşeceği bir şehir kurmak gerektiğini söyledi.

Rivayetin derecesi: Mağrib fetihleri tarihlerinde sahih bir senet olmadan rivayet edilmiştir. Kıssa meşhurdur ve tarih olarak kabul edilir, ancak sahih bir hadis gibi delil olarak kullanılamaz.

KAYNAK:

İbn Abdülhakem, Fütûhu Mısr ve'l-Mağrib; İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-târîh; İbn İzârî, el-Beyânü'l-muğrib.

ALINACAK DERSLER

Davet geçici zaferler değil, süreklilik ister. Ukbe uzağı düşündü: İslam bu topraklarda sadece uğramamalı, kök salmalıydı.

KAYREVAN ŞEHRİNİN KURULUŞU

TARİHÎ NOT: VAHŞİ DOĞADA BİR ŞEHİR

Ukbe, Rum donanmasının saldırılarından emin olmak için sahilden uzak, davet için de Berberî topraklarına yakın bir yer seçti. Bu yer çalılıklar ve vahşi hayvanlarla doluydu. Tarih kitapları, Ukbe'nin ayağa kalkıp vahşi hayvanlara ve yılanlara mücahitlerin oraya yerleşeceğini bildirerek orayı terk etmelerini seslendiğini, hayvanların da yavrularını taşıyarak çıktığını anlatır. ***Kayrevan***'ın inşasına hicrî 50 yılında başlandı ve yaklaşık beş yıl sonra tamamlandı.

Rivayetin derecesi: Kayrevan'ın hicrî 50 yılında Ukbe tarafından kurulması tarihçilerin ittifakıyla sabittir. Vahşi hayvanların çıkıp gittiği kıssası ise tarih kitaplarında sahih bir senet olmadan rivayet edilir; kesin bir bilgi olarak değil, tarihî bir rivayet olarak anlatılabilir.

KAYNAK:
İbn Abdülhakem, Fütûhu Mısr ve'l-Mağrib; İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-târîh; Yâkût el-Hamevî, Mu'cemü'l-büldân.

Kayrevan daha sonra yüzyıllar boyunca Mağrib'de büyük bir İslamî ilim merkezi oldu ve birçok Mâlikî âliminin yetiştiği yer haline geldi.

ALINACAK DERSLER

Kalıcı kurumlar inşa etmek, anlık bir zaferden daha büyük etki bırakır. Davet niyetiyle kurulan bir şehir yüzyıllar boyunca âlim yetiştirdi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYREVAN ULU CAMİİ

Ukbe, Kayrevan’ın merkezinde bir mescit inşa etti. Tarihçiler onun ve arkadaşlarının kıbleyi titizlikle belirlemeye çalıştıklarını zikreder. Sonraki yöneticiler tarafından yeniden inşa edilip genişletilen bu mescit, bugün ***Ukbe b. Nâfi‘ Camii*** veya Kayrevan Ulu Camii olarak bilinir ve Kuzey Afrika’nın en eski camilerinden biridir. Resûlullah ﷺ mescit yapana mükâfat vaat etmiştir:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 450

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرٌو، أَنَّ بُكَيْرًا، حَدَّثَهُ أَنَّ عَاصِمَ بْنَ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ حَدَّثَهُ أَنَّهُ، سَمِعَ عُبَيْدَ اللَّهِ الْخَوْلاَنِيَّ، أَنَّهُ سَمِعَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ، يَقُولُ عِنْدَ قَوْلِ النَّاسِ فِيهِ حِينَ بَنَى مَسْجِدَ الرَّسُولِ صلى الله عليه وسلم إِنَّكُمْ أَكْثَرْتُمْ، وَإِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ " مَنْ بَنَى مَسْجِدًا ـ قَالَ بُكَيْرٌ حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ ـ يَبْتَغِي بِهِ وَجْهَ اللَّهِ، بَنَى اللَّهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي الْجَنَّةِ ".

TERCÜME:

Ubeydullah el-Havlânî, Osman b. Affân’ın, Resûlullah’ın ﷺ mescidini (yeniden) inşa ettiği sırada insanlar onun hakkında konuşunca şöyle dediğini işitti: “Çok konuştunuz. Ben Nebî’nin ﷺ şöyle buyurduğunu işittim:

‘Kim bir mescit inşa ederse — Bükeyr dedi ki: Sanırım “onunla Allah’ın rızasını gözeterek” buyurdu — Allah da ona cennette benzerini inşa eder.’”

SENED İmam Buhârî’nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahyâ b. Süleymân ← Abdullah b. Vehb ← Amr b. Hâris ← Bükeyr b. Eşec ← Âsım b. Ömer b. Katâde ← Ubeydullah el-Havlânî ← Osman b. Affân رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü’s-Salât, Mescit İnşa Edenin Bâbı, Hadis No. 450.
DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur’an’dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî’de yer alır.
Kaynak: sunnah.com/bukhari:450

ALINACAK DERSLER

Mescit, Müslüman toplumun kalbidir. Ukbe şehrine bir mescitle başladı ve o mescit bugün hâlâ ayaktadır.

BERBERÎLERE DAVET

Fethin amacı toprak ele geçirmek değil, insanları hidayete ulaştırmaktır. Ukbe ve ondan sonraki önderler döneminde birçok Berberî kabilesi Müslüman oldu; öyle ki kendileri de İslam’ı Endülüs’e ve Batı Afrika’ya taşıyanlar oldular. Resûlullah ﷺ bu amacı Hayber’de Ali b. Ebû Tâlib’e öğretti:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 2942

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ الْقَعْنَبِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ ـ رضى الله عنه ـ سَمِعَ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ يَوْمَ خَيْبَرَ " لأُعْطِيَنَّ الرَّايَةَ رَجُلاً يَفْتَحُ اللَّهُ عَلَى يَدَيْهِ ". فَقَامُوا يَرْجُونَ لِذَلِكَ أَيُّهُمْ يُعْطَى، فَغَدَوْا وَكُلُّهُمْ يَرْجُو أَنْ يُعْطَى فَقَالَ " أَيْنَ عَلِيٌّ ". فَقِيلَ يَشْتَكِي عَيْنَيْهِ، فَأَمَرَ فَدُعِيَ لَهُ، فَبَصَقَ فِي عَيْنَيْهِ، فَبَرَأَ مَكَانَهُ حَتَّى كَأَنَّهُ لَمْ يَكُنْ بِهِ شَيْءٌ فَقَالَ نُقَاتِلُهُمْ حَتَّى يَكُونُوا مِثْلَنَا. فَقَالَ " عَلَى رِسْلِكَ حَتَّى تَنْزِلَ بِسَاحَتِهِمْ، ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى الإِسْلاَمِ، وَأَخْبِرْهُمْ بِمَا يَجِبُ عَلَيْهِمْ، فَوَاللَّهِ لأَنْ يُهْدَى بِكَ رَجُلٌ وَاحِدٌ خَيْرٌ لَكَ مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ ".

TERCÜME:

Sehl b. Sa‘d, Nebî’nin ﷺ Hayber günü şöyle buyurduğunu işitti: “Sancağı, Allah’ın eliyle fetih nasip edeceği bir adama vereceğim.” Hepsi sancağın kendisine verilmesini umarak kalktılar. Ertesi sabah her biri sancağın kendisine verilmesini umuyordu. “Ali nerede?” diye sordu. “Gözleri ağrıyor” denildi. Onun çağrılmasını emretti, gözlerine hafifçe tükürdü; o da sanki hiç hastalanmamış gibi hemen iyileşti. Ali: “Onlar bizim gibi oluncaya kadar onlarla savaşacağız” dedi. Nebî ﷺ şöyle buyurdu: ***“Yavaş ol, onların yurduna varıncaya kadar. Sonra onları İslam’a davet et ve onlara üzerlerine düşen vazifeleri bildir. Vallahi Allah’ın senin vasıtanla bir kişiye hidayet vermesi, senin için kızıl develere sahip olmandan daha hayırlıdır.”***

SENED İmam Buhârî’nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Abdullah b. Mesleme el-Ka‘nebî ← Abdülazîz b. Ebû Hâzim ← Ebû Hâzim Seleme b. Dînâr ← Sehl b. Sa‘d رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü’l-Cihâd ve’s-Siyer, Hadis No. 2942.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur’an’dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî’de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:2942

ALINACAK DERSLER

Tek bir insanın hidayeti en değerli maldan daha kıymetlidir. Mağrib fethinin gerçek başarısı, bugün hâlâ Müslüman olan milyonlarca insandır.

AZLEDİLİP YENİDEN GÖREVE GETİRİLMESİ

TARİHÎ NOT: YÖNETİCİNİN KARARINA SABIR

Hicrî 55 yılında Ukbe İfrîkıye valiliğinden azledildi ve yerine ***Ebü’l-Muhâcir Dînâr*** tayin edildi. Tarihî rivayetler ikisi arasındaki ilişkinin gergin olduğunu ve Ebü’l-Muhâcir’in bir ara Ukbe’yi hapsettiğini zikreder. Ukbe Doğu’ya döndü ve isyan etmedi. Hicrî 62 yılında Halife Yezîd b. Muâviye, Ukbe’yi yeniden İfrîkıye’ye gönderdi; o da batıya doğru büyük bir sefere başladı.

Rivayetin derecesi: Mağrib fetihleri tarihlerinde sahih bir senet olmadan rivayet edilmiştir. Kıssa meşhurdur ve tarih olarak kabul edilir, ancak sahih bir hadis gibi delil olarak kullanılamaz.

KAYNAK:
İbn Abdülhakem, Fütûhu Mısr ve’l-Mağrib; İbnü’l-Esîr, el-Kâmil fi’t-târîh; İbn İzârî, el-Beyânü’l-muğrib.

Ebü’l-Muhâcir de hizmetleri olan bir komutandı: onun döneminde ***Küseyle*** adlı Berberî reis Müslüman oldu.

ALINACAK DERSLER

Makam gelip giden bir emanettir. Ukbe azledilmeyi ümmeti bölmeden kabul etti ve fırsat verilince mücadeleye geri döndü.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ATLAS OKYANUSU'NA VARIŞ

TARİHÎ NOT: "ÖTESİNDE KARA OLDUĞUNU BİLSEYDİM"

İkinci seferinde (62–63 H) Ukbe; Zâb, Tâhert ve Tanca üzerinden batıya, ardından güneyde Fas'taki ***Sûs***'a ilerleyerek ***Atlas Okyanusu*** kıyısına ulaştı. Rivayet edildiğine göre atını su göğsüne gelinceye kadar denize sürdü ve şöyle dua etti: ***"Allah'ım! Bu denizin ötesinde bir kara olduğunu bilseydim, senin yolunda cihad etmek için onu geçerdim."*** Başka bir rivayette şöyle der: "Allah'ım, şahit ol ki sona ulaştım; bu deniz olmasaydı senin yolunda cihad ederek ülkeleri dolaşmaya devam ederdim."

Rivayetin derecesi: Mağrib fetihleri tarihlerinde sahih bir senet olmadan rivayet edilmiştir. Kıssa meşhurdur ve tarih olarak kabul edilir, ancak sahih bir hadis gibi delil olarak kullanılamaz.

KAYNAK:
İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-târîh; İbn İzârî, el-Beyânü'l-muğrib; Mâlikî, Riyâzü'n-nüfûs.

Allah, kendi yolunda gayret edenlere hidayet vaat eder:

ANKEBÛT SÛRESİ 29:69

وَٱلَّذِينَ جَٰهَدُوا۟ فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا ۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ لَمَعَ ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿٦٩﴾

Ama Bizim uğrumuzda cihat edenleri elbette yollarımıza eriştireceğiz. Allah şüphesiz, iyi davrananlarla beraberdir

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/29:69

ALINACAK DERSLER

Müminin himmeti bir sınırda durmaz. Ukbe yorgunluktan değil, sadece önünde artık kara kalmadığı için durdu.

“GARP EHLİ” VE HAK

Resûlullah ﷺ daima hak üzere kalacak bir topluluktan haber verdi:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1925

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم " لاَ يَزَالُ أَهْلُ الْغَرْبِ ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ " .

TERCÜME:

Sa‘d b. Ebû Vakkâs dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***“Garp ehli (Ehlü’l-Garb), kıyamet kopuncaya kadar hak üzere galip olmaya devam edecektir.”***

SENED İmam Müslim’in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahyâ b. Yahyâ ← Hüşeym b. Beşîr ← Dâvûd b. Ebû Hind ← Ebû Osman en-Nehdî ← Sa‘d b. Ebû Vakkâs رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü’l-İmâre, Hadis No. 1925.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Buhârî’den sonra en sahih hadis kitabı olan Sahîh-i Müslim’de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/muslim:1925

Âlimler “Ehlü’l-Garb”ın anlamında ihtilaf etmiştir. İmam Ahmed, Şam’ın Medine’nin batısında olduğu için bunların Şam halkı olduğunu söylemiştir; diğer bazı âlimler Araplar veya Mağrib halkı kastedildiğini söylemiştir. Nevevî bu ihtilafı şerhinde zikreder. Bu yüzden bu hadisin özellikle Ukbe’nin fethettiği topraklarla ilgili olduğunu kesin olarak söylemiyoruz.

ALINACAK DERSLER

Bir hadisin anlamını anlattığımız kıssaya uysun diye zorlamayız. Hadisi anlamada dürüstlük, hikâyenin güzelliğinden önce gelir.

KÜSEYLE VE YUMUŞAKLIĞIN ÖNEMİ

TARİHÎ NOT: PAHALIYA MAL OLAN BİR HATA

Tarihî rivayetler, Ukbe'nin İfrîkıye'ye döndüğünde Ebü'l-Muhâcir'i zincire vurulmuş olarak getirdiğini ve Müslüman olmuş Berberî reis ***Küseyle***'ye karşı sert davrandığını zikreder. Rivayete göre Ukbe, Küseyle'ye ordunun önünde bir koyun yüzdürmüş, Küseyle de kendini aşağılanmış hissetmiştir. Ebü'l-Muhâcir, Ukbe'ye yeni Müslüman olmuş bir kabile reisine yumuşak davranmasını tavsiye etmiş, fakat bu tavsiye dikkate alınmamıştır. Küseyle daha sonra Müslüman ordusundan ayrılmış ve kin beslemiştir.

Rivayetin derecesi: Mağrib fetihleri tarihlerinde sahih bir senet olmadan rivayet edilmiştir. Kıssa meşhurdur ve tarih olarak kabul edilir, ancak sahih bir hadis gibi delil olarak kullanılamaz.

KAYNAK:
İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-târîh; İbn İzârî, el-Beyânü'l-muğrib.

Resûlullah ﷺ, yumuşaklığın sertliğin açamadığı kapıları açtığını öğretti:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 2593

حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى التُّجِيبِيُّ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي حَيْوَةُ، حَدَّثَنِي ابْنُ الْهَادِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَزْمٍ، عَنْ عَمْرَةَ، - يَعْنِي بِنْتَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ - عَنْ عَائِشَةَ، زَوْجِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ " يَا عَائِشَةُ إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرِّفْقَ وَيُعْطِي عَلَى الرِّفْقِ مَا لاَ يُعْطِي عَلَى الْعُنْفِ وَمَا لاَ يُعْطِي عَلَى مَا سِوَاهُ " .

TERCÜME:

Nebî'nin ﷺ eşi Hz. Âişe'nin rivayet ettiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***"Ey Âişe! Allah yumuşaktır, yumuşaklığı sever. Yumuşaklığa, sertliğe ve başka hiçbir şeye vermediğini verir."***

SENED İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Harmele b. Yahyâ et-Tücîbî ← Abdullah b. Vehb ← Hayve b. Şüreyh ← Yezîd b. Hâd ← Ebû Bekir b. Hazm ← Amre binti Abdurrahman ← Hz. Âişe رضي الله عنها.

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Birr ve's-Sıla ve'l-Âdâb, Hadis No. 2593.
DERECE: SAHİH — Sahîh-i Buhârî'den sonra en sahih hadis kitabı olan Sahîh-i Müslim'de yer alır.
Kaynak: sunnah.com/muslim:2593

ALINACAK DERSLER

Büyük kahramanlar da hata yapabilir. Bu kıssa Ukbe'yi kötülemek için değil, ders almak için anlatılır: insanların, özellikle yeni Müslüman olanların onurunu gözetmek davetin bir parçasıdır.

TEHÛZE’DE ŞEHADET

TARİHÎ NOT: BİR MÜCAHİDİN SONU

Hicrî 63 yılında Atlas Okyanusu’ndan dönüş yolunda Ukbe ordusunu bölmüş ve yalnızca yaklaşık üç yüz kişiyle dönüyordu. Küseyle büyük bir Berberî ve Rum ordusu toplayarak onlara bugünkü Cezayir’de Biskra yakınlarındaki ***Tehûze***’de saldırdı. Rivayete göre Ukbe, Ebü’l-Muhâcir’in zincirlerini çözdü ve ondan dönmesini istedi; fakat Ebü’l-Muhâcir onunla birlikte savaşmayı seçti. İkisi de ordunun neredeyse tamamıyla birlikte şehit düştü. Küseyle daha sonra bir süre Kayrevan’ı ele geçirdi; şehir sonraki Müslüman önderler tarafından yeniden fethedildi.

Rivayetin derecesi: Ukbe’nin hicrî 63 yılında Tehûze’de şehit düşmesi tarihçilerin ittifakıyla sabittir; kıssanın ayrıntıları tarih kitaplarında sahih bir senet olmadan rivayet edilir.

KAYNAK:
İbnü’l-Esîr, el-Kâmil fi’t-târîh; İbn İzârî, el-Beyânü’l-muğrib; İbn Haldûn, Târîh.

Allah, müminlerin canlarını ve mallarını satın almıştır:

TEVBE SÛRESİ 9:111

۞إِنَّ ٱللَّهَ ٱشۡتَرَىٰ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ أَنفُسَهُمۡ وَأَمۡوَٰلَهُم بِأَنَّ لَهُمُ ٱلۡجَنَّةَۚ يُقَٰتِلُونَ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَيَقۡتُلُونَ وَيُقۡتَلُونَۖ وَعۡدًا عَلَيۡهِ حَقّٗا فِي ٱلتَّوۡرَىٰةِ وَٱلۡإِنجِيلِ وَٱلۡقُرۡءَانِۚ وَمَنۡ أَوۡفَىٰ بِعَهۡدِهِۦ مِنَ ٱللَّهِۚ فَٱسۡتَبۡشِرُواْ بِبَيۡعِكُمُ ٱلَّذِي بَايَعۡتُم بِهِۦۚ وَذَٰلِكَ هُوَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡعَظِيمُ ١١١

Allah şüphesiz, Allah yolunda savaşıp, öldüren ve öldürülen müminlerin canlarını ve mallarını Tevrat, İncil ve Kuran'da söz verilmiş bir hak olarak cennete karşılık satın almıştır. Verdiği sözü Allah'tan daha çok tutan kim vardır? Öyleyse, yaptığınız alışverişe sevinin; bu büyük başarıdır

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/9:111

Resûlullah ﷺ de şehadeti samimiyetle isteyene şehitlerin makamını vaat etti:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1909

حَدَّثَنِي أَبُو الطَّاهِرِ، وَحَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، - وَاللَّفْظُ لِحَرْمَلَةَ - قَالَ أَبُو الطَّاهِرِ أَخْبَرَنَا وَقَالَ، حَرْمَلَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي أَبُو شُرَيْحٍ، أَنَّ سَهْلَ بْنَ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ، بْنِ حُنَيْفٍ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ " مَنْ سَأَلَ اللَّهَ الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَّغَهُ اللَّهُ مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ " .

TERCÜME:

Sehl b. Ebû Ümâme b. Sehl b. Huneyf, babasından, o da dedesinden rivayet ettiğine göre Nebî ﷺ şöyle buyurdu: ***“Kim Allah’tan samimiyetle şehadet isterse, yatağında ölse bile Allah onu şehitlerin makamlarına ulaştırır.”***

SENED İmam Müslim’in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebü’t-Tâhir ve Harmele b. Yahyâ ← Abdullah b. Vehb ← Ebû Şüreyh Abdurrahman b. Şüreyh ← Sehl b. Ebû Ümâme ← Ebû Ümâme b. Sehl ← Sehl b. Huneyf رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü’l-İmâre, Hadis No. 1909.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Buhârî’den sonra en sahih hadis kitabı olan Sahîh-i Müslim’de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/muslim:1909

ALINACAK DERSLER

Güzel bir son bir ihsandır. Bir zamanlar anlaşmazlığa düşen Ukbe ile Ebü’l-Muhâcir aynı meydanda birlikte düştüler — dünyanın kavgaları silindi, geriye Allah yolundaki mücadele kaldı.

UKBE’NİN MİRASI: KUZEY AFRİKA’DA İSLAM

Ukbe’nin şehadetinden sonra Züheyr b. Kays, Hassân b. Nu‘mân ve Mûsâ b. Nusayr gibi Müslüman önderler Mağrib’in fethini tamamladı. O topraklardan, Müslüman bir Berberî olan Târık b. Ziyâd hicrî 92 yılında Endülüs’e geçti (inşallah Seri 16’da). Kayrevan bir ilim merkezi oldu; Ukbe’nin Cezayir’deki Sîdî Ukbe kasabasında bulunan kabri bugün hâlâ ziyaret edilmektedir.

Mûsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ, kavmine yeryüzünün Allah’a ait olduğunu hatırlattı:

A‘RÂF SÛRESİ 7:128

قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ ٱسْتَعِينُوا۟ بِٱللَّهِ وَٱصْبِرُوٓا۟ ۖ إِنَّ ٱلْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَن يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِۦ ۖ وَٱلْعَٰقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٢٨﴾

Musa milletine: "Allah'tan yardım dileyin ve sabredin; yeryüzü şüphesiz Allah'ındır, kullarından dilediğini ona mirasçı kılar; sonuç Allah'a karşı gelmekten sakınanlarındır" dedi

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/7:128

ALINACAK DERSLER

Bir kahraman mücadelesinin meyvesini görmeden düşebilir; ama ektiği tohum büyümeye devam eder. Güzel son takva sahiplerinindir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

UKBE’NİN AHLAKI VE VASIFLARI

Tarihî rivayetlere göre Ukbe şu vasıflarla tasvir edilir. Kaynakların çoğu tarih kitapları olduğundan bu vasıflar tarihî bir portre olarak sunulmuş, dersleri ise sahih delillere dayandırılmıştır.

VASIF	KISSASINDAN ÖRNEK
Sınırda sabır	Berka’da ve İfrîkıye’de geçen yıllar
Uzak görüşlülük	Kayrevan’ı kalıcı bir merkez olarak kurması
Mescit sevgisi	Şehrine Ulu Cami ile başlaması
Yüksek himmet	Atlas Okyanusu kıyısındaki duası
Halifeye itaat	Azledilmeyi isyan etmeden kabul etmesi
Hata yapabilen bir insan	Küseyle’ye karşı sertliği
Şehadet arzusu	Tehûze’de şehit düşmesi (63 H)

ALINACAK DERSLER

Kahramanların iyiliklerinden örnek, hatalarından ders alırız; onları ne kötüleriz ne de kutsallaştırırız.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

UKBE KISSALARININ KAYNAKLARI

Bu tablo her kıssanın kaynağını ve derecesini özetler; böylece okuyucu sahih olanı sadece meşhur olandan ayırt edebilir.

KISSA	KAYNAK	DERECE
Resûlullah’ın ﷺ devrinde doğması	İbn Abdilber; İbn Hacer	Sohbeti sabit değil
Mısır’da ve Berka’da Amr ile	İbn Abdülhakem; Belâzürî	Tarih
Ribâtın fazileti	Sahîh-i Buhârî 2892	Sahih
Kayrevan’ın kuruluşu (50 H)	Tarih kitapları	İttifakla sabit
Vahşi hayvanların Kayrevan’ı terki	Tarih kitapları	Sahih senedi yok
Mescit yapmanın mükâfatı	Sahîh-i Buhârî 450	Sahih
Bir kişinin hidayeti	Sahîh-i Buhârî 2942	Sahih
Atlas Okyanusu kıyısındaki dua	İbnü’l-Esîr; İbn İzârî	Tarih
“Garp ehli galip olmaya devam edecek”	Sahîh-i Müslim 1925	Sahih; anlamı ihtilaflı
Küseyle kıssası	İbnü’l-Esîr; İbn İzârî	Tarih
Allah yumuşaklığı sever	Sahîh-i Müslim 2593	Sahih
Tehûze’de şehadet (63 H)	Tarih kitapları	İttifakla sabit
Samimiyetle şehadet istemek	Sahîh-i Müslim 1909	Sahih

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

UKBE KISSASINDAKİ ŞAHSİYETLER VE YERLER

ŞAHSİYET	ROLÜ
Amr b. Âs	Mısır ve Berka'daki akrabası ve komutanı (Seri 10)
Muâviye b. Ebû Süfyân	Onu hicrî 50 yılında tayin eden halife
Ebü'l-Muhâcir Dînâr	Halefi; sonra onunla birlikte şehit oldu
Yezîd b. Muâviye	Onu hicrî 62 yılında yeniden gönderen halife
Küseyle	Ona Tehûze'de saldıran Berberî reis
Züheyr b. Kays	Kayrevan'ı yeniden fetheden komutan

YER	OLAY
Mekke	Doğduğu yer (y. 1 H.Ö.)
Berka ve Zevîle, Libya	Amr b. Âs ile birlikte (22 H)
Kayrevan, Tunus	Kurduğu şehir (50 H)
Tanca ve Sûs, Fas	Batıya sefer (62–63 H)
Atlas Okyanusu kıyısı	Meşhur duası
Tehûze, Cezayir	Şehit düştüğü yer (63 H)
Sîdî Ukbe, Cezayir	Kabrinin bulunduğu yer

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

UKBE’NİN HAYATININ KRONOLOJİSİ

YIL	OLAY
y. 1 H.Ö.	Mekke’de doğdu
20–22 H	Mısır, Berka ve Zevîle’de Amr b. Âs ile birlikte
50 H	İfrîkıye valiliğine tayin edildi; Kayrevan’ı kurdu
55 H	Azledildi; yerine Ebü’l-Muhâcir Dînâr geldi
62 H	Yezîd b. Muâviye tarafından İfrîkıye’ye yeniden gönderildi
62–63 H	Atlas Okyanusu’na kadar batıya sefer
63 H	Ebü’l-Muhâcir ile birlikte Tehûze’de şehit düştü

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

UKBE HAKKINDA SIKÇA SORULAN SORULAR

Bu bölüm, Ukbe b. Nâfi‘ رضى الله عنه hakkında sıkça sorulan sorulara cevap verir. Cevaplar kısadır; ayrıntılar önceki bölümlerdedir.

1. UKBE’NİN TAM ADI NEDİR?

Ukbe b. Nâfi‘ b. Abdülkays el-Fihrî el-Kureşî.

2. UKBE SAHÂBÎ MİDİR?

Resûlullah’ın ﷺ devrinde doğdu, fakat sohbeti sabit değildir; ilk dönem tâbiîlerinden sayılır.

3. AMR B. ÂS İLE AKRABALIĞI NEDİR?

Amr’ın akrabasıdır ve onunla Mısır’da ve Berka’da savaştı.

4. KAYREVAN NE ZAMAN KURULDU?

Hicrî 50 yılında; yaklaşık beş yıl sonra tamamlandı.

5. UKBE KAYREVAN’I NEDEN KURDU?

Müslüman ordusu İfrîkıye’ye yerleşsin ve İslam orada kalıcı olsun diye.

6. UKBE’NİN ATLAS OKYANUSU KIYISINDAKİ DUASI NEDİR?

Denizin ötesinde kara olsaydı, Allah yolunda cihad için onu geçeceği (tarihî rivayet).

7. SAHÎH-İ MÜSLİM 1925’TEKİ “EHLÜ’L-GARB” NE DEMEKTİR?

İhtilaflıdır: İmam Ahmed’e göre Şam halkı; diğer görüşlere göre Araplar veya Mağrib halkı.

8. KÜSEYLE KİMDİR?

Müslüman olan, sonra Ukbe’ye Tehûze’de saldıran Berberî reis.

9. KÜSEYLE KISSASINDAN ALINACAK DERS NEDİR?

Yumuşaklık ve insanların onurunu gözetmek; nitekim “Allah yumuşaklığı sever” (Sahîh-i Müslim 2593).

10. UKBE NE ZAMAN VE NEREDE ŞEHİT DÜŞTÜ?

Hicrî 63 yılında, bugünkü Cezayir’de Biskra yakınlarındaki Tehûze’de.

11. ONUNLA BİRLİKTE KİM ŞEHİT DÜŞTÜ?

Ebü’l-Muhâcir Dînâr ve ordusunun neredeyse tamamı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

12. UKBE’NİN KISSASINDAN ALINACAK EN BÜYÜK DERS NEDİR?

Yüksek himmet, sınırda sabır ve uzak görüşlü davet.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE SONUÇ

Ukbe b. Nâfi‘in رضى الله عنه kıssası, Amr b. Âs’ın peşinden Mısır’a giden Kureyşli bir gençle başlar ve İslam’ı Atlas Okyanusu kıyısına kadar taşıdıktan sonra Cezayir topraklarında şehit düşen bir mücahitle sona erer.

DERS	UKBE KISSASINDAN
Sınırda sabır	“Allah yolunda bir gün sınır nöbeti…”
Kalıcı davet	Kayrevan’ın kuruluşu
Toplumun kalbi olarak mescit	Kayrevan Ulu Camii
Hidayet maldan değerlidir	“…kızıl develerden daha hayırlı”
Davette yumuşaklık	“Allah yumuşaklığı sever”
Yüksek himmet	Atlas Okyanusu kıyısındaki dua
Kaynaklarda dürüstlük	Sahih hadisi tarihî rivayetten ayırmak

Ukbe’yi örnek alabilmeyi dileriz: dinimiz için yüksek himmet sahibi olmak, uzun mücadelelerde sabretmek, ümmet için kalıcı bir şey inşa etmek ve Allah’a davette yumuşak olmak.

İnşallah İslam Kahramanları serisi, İslam’ın bir başka kahramanının kıssasıyla devam edecektir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA

KUR’AN VE TEFSİR

Kur’ân-ı Kerîm, Osmanî hat ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. quran.com

İbn Kesîr, Tefsîru’l-Kur’âni’l-Azîm (Tevbe 9:111; Ankebût 29:69; A‘râf 7:128).

HADİS

Sahîh-i Buhârî 450, 2892, 2942. sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 1909, 1925, 2593. sunnah.com/muslim

Nevevî, Şerhu Sahîhi Müslim.

TARİH VE TABAKÂT KİTAPLARI

İbn Abdülhakem, Fütûhu Mısr ve’l-Mağrib.

Belâzürî, Fütûhu’l-büldân.

İbnü’l-Esîr, el-Kâmil fi’t-târîh.

İbn İzârî el-Merrâkuşî, el-Beyânü’l-muğrib.

İbn Haldûn, Kitâbü’l-İber.

İbn Abdilber, el-İstîâb; İbn Hacer, el-İsâbe; Zehebî, Siyeru a‘lâmi’n-nübelâ.

Wikipedia, “Uqba ibn Nafi”. en.wikipedia.org/wiki/Uqba_ibn_Nafi

QURANSCİENCE.MY’DEKİ İLGİLİ SERİLER

İslam Kahramanları, Seri 1: Hamza b. Abdülmuttalib’den Seri 14: Hz. Sa‘d b. Muâz’a kadar; özellikle Seri 10: Hz. Amr b. Âs. quranscience.my/#pahlawan

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DESTEK VE BAĞIŞ

Bu e-kitap Müslümanlar için **tamamen ücretsiz** yayımlanmıştır ve **kesinlikle satılamaz**. Araştırma masraflarına, quranscience.my sitesinin barındırma giderlerine ve yeni e-kitapların yayımına destek olmak için yapılacak bağışlar memnuniyetle karşılanır — ancak **zorunlu değildir**. Allah her bağışı sadaka-i câriye olarak kabul etsin.

BAKARA SÛRESİ 2:261

مَّثَلُ ٱلَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمۡوَٰلَهُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنۢبَتَتۡ سَبۡعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنۢبُلَةٖ مِّاْئَةُ حَبَّةٖۗ وَٱللَّهُ يُضَٰعِفُ لِمَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ وَٰسِعٌ عَلِيمٌ ٢٦١

Mallarını Allah yolunda sarfedenlerin durumu, her başağında yüz tane olmak üzere yedi başak veren tanenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah'ın lütfü geniştir, O her şeyi bilendir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/2:261

SEBE SÛRESİ 34:39

قُلۡ إِنَّ رَبِّي يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦ وَيَقۡدِرُ لَهُۥۚ وَمَآ أَنفَقۡتُم مِّن شَيۡءٖ فَهُوَ يُخۡلِفُهُۥۖ وَهُوَ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ٣٩

De ki: "Doğrusu Rabbim, kullarından dilediğinin rızkını hem genişletir ve hem de ona daraltıp bir ölçüye göre verir; sarfettiğiniz herhangi bir şeyin yerine O daha iyisini koyar, çünkü O rızık verenlerin en hayırlısıdır."

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/34:39

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 2588

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، وَابْنُ، حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - وَهُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلاَّ عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلاَّ رَفَعَهُ اللَّهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre’den رضى الله عنه, Resûlullah’tan ﷺ rivayet edildiğine göre şöyle buyurdu: “Sadaka maldan bir şey eksiltmez. Allah affeden kulun ancak izzetini artırır. Allah için alçakgönüllü olanı da Allah mutlaka yükseltir.”

SENED: İmam Müslim’in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa‘id ve ‘Ali b. Hujr ← Isma‘il b. Ja‘far ← al-‘Ala’ b. ‘Abdurrahmân ← babası ‘Abdurrahmân b. Ya‘qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü’l-Birr ve’s-Sıla ve’l-Âdâb, affetmeye ve tevazua teşvik bâbı, Hadis No. 2588.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim’de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/muslim:2588

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1631

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، - يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ - وَابْنُ حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - هُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاَثَةٍ إِلاَّ مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre’den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “İnsan ölünce ameli kesilir; ancak üç şey müstesnadır: sadaka-i câriye, faydalanılan ilim ya da kendisine dua eden salih evlat.”

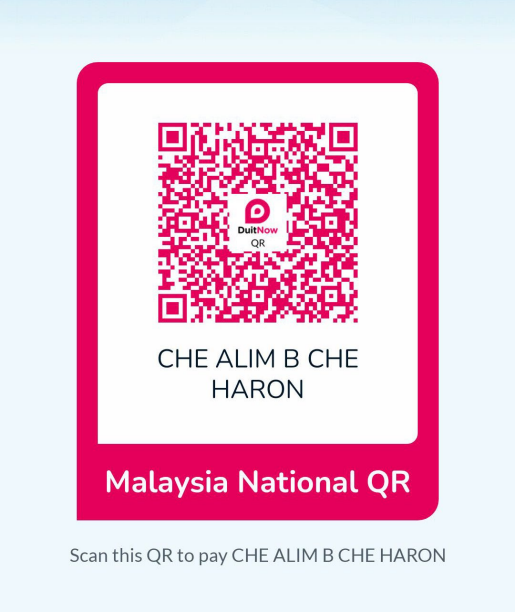
SENED: İmam Müslim’in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa‘id ve ‘Ali b. Hujr ← Isma‘il b. Ja‘far ← al-‘Ala’ b. ‘Abdurrahmân ← babası ‘Abdurrahmân b. Ya‘qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü’l-Vasiyye, insana ölümünden sonra ulaşan sevap bâbı, Hadis No. 1631.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim’de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/muslim:1631

CEZÂKUMULLÂHU HAYRAN KESÎRÂ



Bağış yapmak için yukarıdaki QR kodunu (DuitNow) okutun.

Uluslararası bağışçılar: yukarıdaki PayPal QR kodunu okutun ya da şu adresi ziyaret edin: paypal.me/quranscience

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir